

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС

№ 3
2023

Зареєстровано Державним комітетом телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія KB № 15252-3824P
від 22.06.2009 р.

Виходить з 1997 р. До 2006 р. – «Вісник Одеського інституту внутрішніх справ». Щоквартальник

Засновник:
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:
Швець Д.В.,
доктор юридичних наук, доцент,
заслужений працівник освіти України

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
Катеринчук І.П.,
доктор юридичних наук, професор

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР:
Домброван Н.В.,
кандидат юридичних наук,
начальник відділу організації наукової роботи

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Аброськін В.В., кандидат юридичних наук, доцент
Албул С.В., кандидат юридичних наук, професор
Бондар В.В., кандидат юридичних наук, доцент
Братель С.Г., кандидат юридичних наук, доцент
Денисова А.В., доктор юридичних наук, професор
Галуцько В.В., доктор юридичних наук, професор
Горошко В.В., кандидат юридичних наук, доцент
Дришлюк В.І., кандидат юридичних наук, доцент
Ізбаш К.С., кандидат юридичних наук, доцент
Ісмаїлов К.Ю., кандидат юридичних наук, доцент
Конопельський В.Я., доктор юридичних наук, професор
Корнієнко М.В., доктор юридичних наук, професор
Крикун В.В., доктор юридичних наук, доцент
Кузніченко С.О., доктор юридичних наук, професор
Легеза Є.О., доктор юридичних наук, професор
Легеза Ю.О., доктор юридичних наук, доцент

Матієнко Т.В., кандидат юридичних наук, доцент
Меркулова В.О., доктор юридичних наук, професор
Миронюк Р.В., доктор юридичних наук, професор
Нікітін А.А., кандидат юридичних наук, доцент
Павлютін Ю.М., доктор юридичних наук, доцент
Пасько О.М., кандидат юридичних наук, доцент
Прудка Л.М., кандидат психологічних наук
Резніченко С.В., кандидат юридичних наук, професор
Тетерятник Г.К., доктор юридичних наук, професор
Тильчик В.В., кандидат юридичних наук, доцент
Шкута О.О., доктор юридичних наук, професор
Ярмак Х.П., доктор юридичних наук, професор
Vlad Vernyhora, L.L.M., BA (Hons), MA, DSocSc (Tallinn, Estonia)
Hans-Joachim Schramm, Prof. Dr. habil. (Wismar, Germany)

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

Друкується за рішенням
Вченої ради
Одеського державного університету
внутрішніх справ
Протокол № 2 від 26.09.2023 р.

На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 627 від 14.05.2020 р. (додаток 2) та Наказу Міністерства освіти та науки України № 1166 від 23.12.2022 р. (додаток 3) журнал включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі юридичних наук (081 «Право», 293 «Міжнародне право», 262 «Правоохоронна діяльність»).

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща).

Друковані матеріали виражають позицію авторів, яка не завжди поділяється редакційною колегією. Відповідальність за зміст статті, достовірність фактів, статистичних даних, точність викладеного матеріалу покладається на авторів або осіб, які його подали.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Повне або часткове передрукування матеріалів, виданих у журналі «Південноукраїнський правничий часопис», допускається лише з письмового дозволу редакції.

При передрукуванні матеріалів посилання на «Південноукраїнський правничий часопис» обов'язкове.

Вимоги до авторських оригіналів статей

Обсяг статті має бути обсягом від 12 до 20 сторінок, включаючи ілюстрації, таблиці, графіки, список використаних джерел. Стаття повинна містити назву, анотації та ключові слова українською та англійською мовами. Середній обсяг кожної анотації має бути не менш як 1800 знаків.

Технічні вимоги:

- поля верхні та нижні, ліві і праві – 2,0 см.
- міжрядковий інтервал – 1,5
- шрифт «Times New Roman» – 14
- абзацний відступ – 0,5 см.
- текст вирівнюється по ширині.

Посилання на джерела необхідно робити по тексту у квадратних дужках із зазначенням номерів сторінок відповідно джерела.

Список використаних джерел подається наприкінці статті в порядку згадування джерел та має бути оформлений відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (див.: розроблений в 2015 році Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Адреса редакції

Україна, 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1
тел. (048) 738-06-13
E-mail: editor@sulj.oduvs.od.ua
Веб-сайт: www.sulj.oduvs.od.ua

ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ЇЇ ЗАПОБІГАННЯ

Конопельський В. Я.

Організована злочинність - найбільш суспільно небезпечна форма протиправної діяльності. Наявність організованої злочинності у суспільстві вкрай негативно впливає на його розвиток, деформуючи суспільні відносини. На сьогодні вже ні у кого не викликає сумнівів факт існування організованої злочинності в нашому суспільстві. Юристи, кримінологи, соціологи, психологи намагаються знайти оптимальні шляхи подолання цього явища чи принаймні досягти звуження його впливу. Фактором існування організованої злочинності є її те, що вона здатна до самодетермінації, тобто справляє зворотній негативний вплив на обставини, що її обумовлюють, у тому числі економіку, соціальну ситуацію, політику, духовну сферу тощо.

З'ясування суті організованої злочинності має важливе значення для вироблення тактики протидії та її попередження. Усвідомлюючи це, вітчизняні вчені-юристи почали вивчення даного соціального феномена. Серйозне вивчення організованої злочинності розпочали кримінологи.

Досить цікаві результати зазначених кримінологічних досліджень організованої злочинної діяльності, опубліковані в багатьох наукових працях. Кримінологи активніше за інших фахівців беруть участь у розробці проектів законів про боротьбу з різними проявами організованої злочинності. Варто наголосити, що на сьогодні в нашій країні єдиним нормативно-правовим актом із запобігання організованій злочинності є Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», який є застарілим, із розбалансованістю норм та їх суперечністю, що не дає змоги вирішувати питань із запобігання організованій злочинності в умовах воєнних дій на території України. При кримінологічних дослідженнях визначилися різні підходи до розуміння суті організованої злочинності та її визначення.

Так, організована злочинність визначається "як сукупність злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами"; як "складна системно-структурна сукупність діячів злочинного світу"; "стійке об'єднання ряду злочинних груп у злочинне співтовариство для спільної кримінальної діяльності, досягнення влади в певній сфері"; "функціонування злочинних груп і співтовариств"; "відносно масове функціонування стійких, керованих співтовариств злочинців, що займаються злочинами як промислом і мають корумповані зв'язки", тощо.

Ключові слова: організована злочинність, організована злочинна група, група, запобігання організованій злочинності, Кримінальний кодекс України, закон, злочинець, злочин.

Konopelskyi V. Ya. The concept of organized crime and prevention

Organized crime is the most socially dangerous form of illegal activity. The presence of organized crime in society has an extremely negative effect on its development, deforming social relations. Today, no one doubts the existence of organized crime in our society. Lawyers, criminologists, sociologists, and psychologists are trying to find optimal ways to overcome this phenomenon or at least to achieve narrowing of its influence. The factor of the existence of organized crime is that it is capable of self-determination, that is, it has a negative negative impact on the circumstances that determine it, including the economy, social situation, politics, the spiritual sphere, etc.

Clarifying the essence of organized crime is important for the development of countermeasures and its prevention. Realizing this, domestic legal scholars began to study this social phenomenon. Criminologists began a serious study of organized crime.

The results of these criminological studies of organized criminal activity, published in many scientific works, are quite interesting. Criminologists participate more actively than other specialists in the development of draft laws on the fight against various manifestations of organized crime. It is worth emphasizing that today in our country, the only normative legal act on the prevention of organized crime is the Law of Ukraine "On the Organizational and Legal Basis of Combating Organized Crime", which is outdated, with imbalanced norms and their contradictions, which makes it impossible to resolve issues on the prevention of organized crime in the conditions of hostilities on the territory of Ukraine. During criminological studies, different approaches to understanding the essence of organized crime and its definition were determined.

Thus, organized crime is defined "as a set of crimes committed by organized criminal groups"; as a "complex systemic and structural set of criminals"; "stable unification of a number of criminal groups into a criminal community for joint criminal activity, achieving power in a certain

area"; "functioning of criminal groups and communities"; "relatively massive functioning of stable, controlled communities of criminals engaged in crime as a business and with corrupt connections", etc.

Key words: *organized crime, organized criminal group, group, prevention of organized crime, Criminal Code of Ukraine, law, criminal, crime.*

Вступ. Питання організованої злочинності слугували предметом наукових розвідок багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, наприклад, А. Гурова, О. Джузи, А. Долгової, С. Дьякова, А. Ємельянова, Т. Турчина, В. Устінова, Г. Шнайдера та ін. Незважаючи на значну кількість публікацій з питань організованої злочинності загалом, а також її окремих аспектів, єдиного підходу до цього поняття так досі й не вироблено у колах науковців та практиків.

Ми вважаємо, що мають рацію ті вчені, які застерігають від подібного широкого тлумачення суті організованої злочинності, вбачаючи в цьому тупикову колію для науки й практики. Дійсно важко, опираючись на таке розуміння організованої злочинності, визначити конкретні напрямки й засоби боротьби з нею й протидії їй.

Безперечно, зазначені вказаними авторами ознаки організованої злочинності існують, проявляються в ній, але не самі по собі, не як єдині або головні, а в системі з іншими її особливостями.

Давалися й дуже широкі тлумачення суті й поняття організованої злочинності: як «альтернатива державі»; «існуюча паралельно державі організація, що повторює суспільну систему, у якій вона діє, що пристосовується до цієї системи, заповнює ті ніші, які не заповнені державою, явище, «що охоплює всі види й форми злочинів і сфери злочинної діяльності, що використовує й пристосовує всі негативні сторони в сфері економіки, управління, господарювання, політичної системи для досягнення своїх антигромадських цілей і інтересів»; результат загострення соціальних проблем і причина відтворення злочинності.

Настільки широке розуміння змісту такого складного соціально-правового явища, як організована злочинність хоча й правомірне, але не перспективне ні в науковому, ні в практичному змісті, тому що базується в більшій мірі не на характерних закономірностях цієї злочинності, а на ознаках окремих областей (соціальної, економічної й політико-державної), у яких діє організована злочинність.

Виклад основного матеріалу. Суть організованої злочинності слід виражати через найбільш

значимі властивості й ознаки саме вітчизняної організованої злочинності, як це намагалися зробити окремі автори. При цьому, деякі з них організовану злочинність розуміли як:

- відносно самостійне негативне соціальне явище, що характеризує консолідацію кримінального середовища в рамках регіону чи країни в цілому;

- розподіл злочинного співтовариства на ієрархічні рівні з виділенням лідерів, непричетних до здійснення конкретних злочинів, що здійснюють організаторські, управлінські, ідеологічні функції;

- втягування в злочинну діяльність посадових осіб (корупція);

- монополізація й розширення сфер протиправної діяльності;

- створення системи протидії, спрямованої на нейтралізацію всіх форм соціального контролю;

- явище, що на якісно новій основі, об'єднує загально-кримінальну й корисливо-господарську злочинність, коли тяжкі, насамперед корисливі, злочини вчиняються злочинними групами, які мають сталість, мобільність, ієрархічність й глибоко законспіровані, очолюються лідерами або лідируючим ядром, постійно прагнуть до розширення масштабів своєї злочинної діяльності;

- нове кримінальне явище, що становить комплекс злочинів, злочинну діяльність групи, що згуртувалася для цієї мети, людей, які виконують як загальні однакові, так і різні дії;

- стійке об'єднання осіб, що організувалися для спільної злочинної діяльності в корисливих цілях і для досягнення контролю в певній соціальній сфері або на певній території;

- злочинність, що обов'язково включає економічну посадову й професійну злочинність, не виступаючи при цьому їхньою механічною сукупністю.

Звичайно, ці визначення ще не повністю розкривають суть організованої злочинності, але в них враховуються два основних фактори: характер організованої злочинної діяльності й організована злочинна група, члени якої здійснюють цю діяльність. Ці фактори багато в чому характеризують організовану злочинність як специфічне соціально-кримінальне явище й здавалося б, повинні служити відправними точками у формуванні розуміння її суті, визначенні напрямків і засобів боротьби з нею.

Особливості поняття «організована злочинність» містяться у ст. 28 Кримінального Кодексу України, серед типових ознак вчинення яких

є: - комплексність злочинів; - групова діяльність учасників; - чітко спланована діяльність та попередня змова; - ієрархічні взаємовідносини учасників; - розподіл функцій учасників групи [6].

На національному рівні поняття організованої злочинності законодавчо не закріплено, тому різні науковці тлумачать його на власний розсуд.

Організована злочинність - історично обумовлене, негативне соціальне явище, що являє собою ієрархічно побудовану структуру, яка спирається на створений злочинний капітал і корупцію, що мають на меті забезпечити власне функціонування і задоволення власних потреб за допомогою збільшення капіталу, «відмивання» останнього та отримання влади. Також варто констатувати, що поняття організованої злочинності досі залишається джерелом суперечок і розбіжностей і в світовій, і у вітчизняній кримінологічній літературі. З цим можна було б змиритися, якби науково-правова невизначеність негативно не позначалася на ефективності боротьби з цим явищем.

О. Джужа визначає організовану злочинність як системно пов'язаний комплекс злочинів, учинених учасниками стійких, ієрархізованих, злочинних структур (груп, співтовариств, асоціацій), які підтримують один одного, узгоджуючи діяльність. Мета цих угруповань - отримати максимальний прибуток від злочинного бізнесу на певній території або у певній сфері, що перебуває під їх контролем [3, с. 165].

Близьке до цього, але акцентоване на дещо інших ознаках визначення формулюється іншими вченими, а саме: «Організована злочинність - це суспільно небезпечне соціальне явище, що характеризується тісним поєднанням кримінального світу з тіньовими економічними структурами і корупцією в органах влади і управління, що виявляє себе в діяльності злочинних спільнот, які контролюють джерела протиправних, а також окремих видів правомірних доходів на певних територіях або в певних сферах соціальної практики».

У цих випадках автори обґрунтовано бачать у факті проникнення організованої злочинності основну мету цієї діяльності - збагачення.

Однак, сучасні злочинні групи цим не обмежуються. Вони намагаються здійснювати керування багатьма процесами в країні, що особливо небезпечно. Справедливим є висновок відносно того, що організована злочинність може з'явитися й при скоєнні загально-кримінальних злочинів.

Таким чином, прагнення отримати надприбутки - одна з важливих рис організованої злочинності.

Разом з тим, не можна не погодитися з висловленою у літературі думкою про тісний зв'язок організованої й професійної злочинності. Дійсно, професійна злочинність починає переростати в організовану злочинність - як якісно нове явище. На сьогоднішній день організована злочинна діяльність з урахуванням її корислово-кримінальної спрямованості практично неможлива без професійного підходу до її здійснення.

Однак професійну й організовану злочинність не можна змішувати, вони є самостійними видами злочинності. Остання - більш складна, організована, значно стійкіша й масштабніша. Реалізуючись у вигляді кримінального бізнесу, організована злочинність не може існувати без наявності високоорганізованої злочинної організації із суворим розподілом ролей між її членами й корупційними зв'язками із чиновниками, що здійснюють управлінські функції, представниками правоохоронних органів.

Отже, не можна не погодитися з тим, що організована злочинність це не скільки кримінально-правове поняття, скільки складне соціальне явище. Організована злочинність різко негативно позначається на економічній, політичній, правовій і моральній сферах нашого суспільства. Професійна ж злочинність - суто кримінально-правове явище, що не має вищезазначених властивостей.

Багатоаспектне дослідження поняття організованої злочинності, і викликає складнощі щодо визначення поняття організованої злочинності, яке б одночасно відбивало кримінально-правові, кримінологічні й криміналістичні її аспекти. Адже далеко не завжди основні характерні її риси одночасно мають кримінально-правове, кримінологічне й криміналістичне значення.

Проте, яке б визначення організованої злочинності не надавалося, і це підтверджується результатами дослідження, практично у кожному з них тією чи іншою мірою, прямо або побічно вказується на те, що воно має міждисциплінарне значення.

В останні роки як у сучасній, так і закордонній спеціальній юридичній літературі і навіть у нормативних актах з'явилося багато різних визначень організованої злочинності. Всі вони також різні й підкреслюють ті або інші особливості організованої злочинності, найбільш характерні з точки зору їх авторів. Наприклад, що організована злочинність це: «...стійке функціонування керованих співтовариств злочинців, що займаються злочинами як бізнесом та створенням системи захисту від соціального контролю за допомогою корупції».

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

У цьому визначенні у якості визначальних використані такі важливі ознаки організованої злочинності, як скоєння злочинів злочинною групою або співтовариством, основна мета при цьому - злочинний бізнес і наявність корупційних зав'язків.

Наведене визначення підкуповує своєю стислістю до чіткості виділених особливостей організованої злочинності. Однак, воно не дає вичерпного поняття «функціонування злочинних груп». Отже, його можна трактувати по-різному.

Визначивши організовану злочинність як «системно зв'язану сукупність злочинів, що скоюють учасники стійких, ієрархізованих, планомерно діючих злочинних структур (груп, співтовариств, асоціацій), діяльність яких спрямована на видобуток максимального прибутку зі злочинного бізнесу на певній території або в певній сфері, узятій під свій контроль». Це визначення, на відміну від попереднього, більш багатослівне, по-своєму розставлені основні акценти а саме: Важливою особливістю організованої злочинності є те, що вона являє собою системно зв'язану сукупність злочинів, вчинених членами злочинних співтовариств. У той же час, відсутність у ньому характеристики даного зв'язку робить це визначення недостатньо конкретним.

Іноді даються надмірно великі визначення організованої злочинності, автори яких намагаються не тільки відзначити більшість її рис, але навіть указати окремі сфери життя суспільства, у яких проявляється злочинна діяльність. Наприклад: «Організована злочинність - це професійна діяльність згуртованих у рамках міста, регіону, країни або в транснаціональному масштабі окремих злочинних співтовариств, організацій або груп, що перебувають в ієрархічних відносинах з іншими злочинними організаціями й групами зі своєю внутрішньою ієрархією й розподілом функцій, з метою отримання прибутку з нелегальної підприємницької діяльності, проникнення в законний бізнес, установа монополії на надання послуг і продаж заборонених до обігу товарів споживачам, скоєння загально-кримінальних корисливих злочинів. Застосовуючи при цьому, з метою недопущення викриття своєї основної діяльності, конспірацію, насильство, погрози, дискредитацію чесних підприємців, працівників державного апарата, підкуп посадових осіб, проникнення в органи влади, управління, правоохоронні органи, адміністрацію підприємств і інших підприємницьких структур» [4, с. 60].

Таке визначення навряд чи можна вважати повним, оскільки його автори спробували викласти

майже всю інформацію про організовану злочинність, тому основні риси організованої злочинності тут розчинилися в інших не менш істотних ознаках.

У силу того, що сучасна організована злочинність фактично не тільки перетворилася в одну зі складових векторів суспільного розвитку в різних галузях життєдіяльності (економіці, політиці, соціальній і духовній сферах), але й прагне до відокремлення цих областей, з'явилися й відповідні визначення організованої злочинності, у яких досить яскраво відображено саме цю її рису. Наприклад: «Організована злочинність являє собою альтернативне суспільство зі своєю економікою, соціальною й духовною сферами, своїми системами керування, безпеки, формування молодого покоління, юстицією, своєю внутрішньою зовнішньою політикою» [4].

Хоча автор даного визначення трохи перебільшив реальність існування такого альтернативного суспільства, але тенденція в організованій злочинності до його створення, безсумнівно є і вона активно реалізується.

З'явилися різні визначення організованої злочинності й у підручниках з криміналістики. Одне з перших таких визначень, яке надано в літературних джерелах, зводилося до наступного: «Організована злочинність - це суспільно небезпечна діяльність, що здійснюється у вигляді промислу злочинними групами, що мають розвинену організаційно-управлінську структуру, систему зовнішніх, корумпованих зв'язків, з метою монопольного територіального або галузевого поширення кримінального впливу, з метою максимального збільшення своїх незаконних доходів».

У цілому наведене визначення організованої злочинності вдале, якщо не вважати, що в ньому, як і в ряді наведених вище визначень, також не підкреслено, що мову, в цьому випадку, доцільно вести не взагалі про суспільно небезпечну діяльність у вигляді злочинного промислу, а про цілу складну систему різних видів злочинної діяльності організованих груп злочинців у зазначених цілях.

Також можна зустріти і короткі визначення організованої злочинності як констатацію загальних положень із висловлень різних авторів. Наприклад: «Організована злочинність - це особливий вид діяльності, що здійснюється певною категорією суб'єктів, поєднаних у злочинні співтовариства, з метою протиправного досягнення прибутку (надприбутку)».

У всіх наведених і частково проаналізованих визначеннях організованої злочинності

виділяються ті або інші істотні, з погляду авторів, її особливості. Об'єктивно не всі з них дійсно необхідні для чіткого й досить повного визначення сутності організованої злочинності.

У зв'язку з цим доцільно зупинитися на розгляді характерних ознак організованої злочинності.

За даними наукових досліджень і слідчої практики, у цілому вже визначився перелік основних рис, властивих діяльності сучасних організованих злочинних формувань. Зокрема, до їхнього числа найчастіше відносять наступні:

1. Високий рівень організації й конспірації злочинної діяльності завдяки тому, що вона здійснюється членами високо організованого злочинного співтовариства з функціонально-ієрархічною системою побудови, поділу його на складені групи всілякого кримінального призначення, члени якого керуються зв'язаними круговою порукою кримінальними традиціями.

2. Традиційно корисливо-насилююча спрямованість злочинної діяльності організованих груп у вигляді промислу має на меті отримання максимальних доходів не тільки в тіншовій сфері, але й в легальній економіці.

3. Наявність матеріальної бази зазначених співтовариств у вигляді величезних загальних грошових фондів, банківських рахунків, цінних паперів, нерухомості.

4. Наявність корупційних зв'язків в органах влади, управління, а також у правоохоронних органах.

5. Забезпечення безпеки й тривалості злочинної діяльності за рахунок офіційного «прикриття» у вигляді зареєстрованих спільних підприємств, фірм, ресторанів, гральних закладів, різного роду фондів, тощо; існування власних груп забезпечення внутрішньої й зовнішньої безпеки, а також використання корумпованих зв'язків.

6. Прагнення злочинних співтовариств до встановлення свого монопольного кримінального контролю над окремими прибутковими галузями економіки, банківсько-кредитною сферою, що часто супроводжується «розборками» між окремими групами.

7. Масштабний міжрегіональний і навіть транснаціональний характер злочинної діяльності організованих груп з розподілом сфер впливу за територіальними або галузевими принципами.

8. Політизація організованої злочинної діяльності, тобто прагнення керівників і інших членів злочинних співтовариств самим закріпитися в публічній владі або встановити корупційні стосунки з окремими її представниками. При цьому,

ставиться мета впливати не тільки на фінансово-господарську діяльність місцевої влади, а й на вирішення окремих загальнодержавних питань.

У цілому головними визначальними ознаками організованої злочинності є наступні фактори:

- системність і розмаїтість злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами. При цьому, забезпечується облік основної спрямованості злочинної діяльності організованих груп і співтовариств, а також інших завдань, необхідність рішення яких забезпечує максимальну реалізацію злочинних задумів основної спрямованості. Незважаючи на різноманітність злочинів, чинених організованими групами й співтовариствами, їхнє коло у КК України обмежено певними рамками. По-перше, до них відносяться ті злочини, що мають таку кваліфікаційну ознаку, як скоєння організованою групою. По-друге, до їх числа належать лише тяжкі й особливо тяжкі злочини, які вчиняються злочинними групами;

- наявність злочинного формування з високим рівнем організованості, керованості у вигляді організованих груп, злочинних співтовариств і навіть могутніших об'єднаних злочинних організацій. Усім таким злочинним організаціям властивий розподіл на складові частини (групи, ланки) зі строгою ієрархічністю побудовою, чітким розмежуванням функцій між їхніми членами;

- структура, чисельність, характер функціонального розподілу обов'язків усередині таких злочинних співтовариств, рівень організованості й типологічні особливості їхніх членів звичайно бувають різними залежно від спрямованості їхньої злочинної діяльності, особливостей об'єкта злочинного зазіхання, а також економічних, географічних і етнічних особливостей регіону, у якому здійснюється їхня злочинна діяльність.

Масштаб злочинної діяльності організованих груп і співтовариств також багато в чому залежить від спрямованості їхньої злочинної діяльності, чисельного складу, характеру регіону, міжрегіональних і транснаціональних зв'язків, здійснення злочинів у вигляді постійного досягнення максимальних доходів і незаконного збагачення.

Ціль досягнення максимального злочинного доходу визначає не тільки основну економічну спрямованість організованої злочинності, але й сфери економічної й близької до неї іншої соціальної діяльності, найбільш привабливої для рішення зазначеного завдання. Мова, зокрема, іде про ті напрямки, де обертаються великі гроші; про ті її види, через які йдуть великі фінансові потоки. Це також різні грошові державні

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

програми, фінансовані з бюджету; кредитно-фінансова сфера; приватизаційні операції; зовнішньоекономічна діяльність; сировинна й переробна промисловість, тощо. У той же час найбільш прибутковий і великомасштабний кримінальний бізнес зазначеним організаціям забезпечує на сьогодні незаконний обіг зброї та ін.

Ціль видобуту максимального доходу, як справедливо відзначається в юридичній літературі, пронизує й наступні операції з коштами, добутими в результаті організованої злочинної діяльності. Злочинці прагнуть «відмити» злочинні доходи й вкласти їх після цього в діяльність спеціально створюваних комерційних і банківських структур для одержання вже легального прибутку.

Наявність корупційних зв'язків у більшості організованих груп і практично всіх злочинних співтовариствах в апараті влади й керування, у тому числі в правоохоронних органах. Саме наявність корупційних зв'язків у організованих групах і злочинних співтовариствах є однією з важливих рис сучасної організованої злочинності, що забезпечує не тільки тривале безпечне існування цих груп, але й подальший розвиток. І це цілком зрозуміло, оскільки корумповані чиновники, інші посадові особи й навіть громадські та політичні діячі зраджують інтересам держави і суспільства, усіяко прикривають організовані групи від викриття, постачають службовою інформацією, документами, натискають на органи й осіб, що ведуть боротьбу із цією злочинністю, тощо.

Висновки. Таким чином, можна визначити організовану злочинність як єдину системну. Причини виникнення та розвитку організованої злочинності в Україні залежать перш за все від функціонування державних інститутів, досконалості політичної системи та забезпечення норм права. В умовах сьогодення, коли стан злочинності, як організованої, так і загально-кримінальної, створює загрозу національній безпеці України, одним із найскладніших завдань є ефективна протидія злочинності в контексті ґрунтового реформування системи управління в державі, а також вивчення сучасного досвіду транскордонного співробітництва у сфері боротьби з міжнародною

організованою злочинністю, зокрема тероризмом, наркобізнесом, торгівлею людьми, контрабандою, нелегальною міграцією. Актуальними залишаються питання виявлення прогалін або колізій у законодавстві, обґрунтування необхідності певних законодавчих новел, розроблення нової Стратегії боротьби з організованою злочинністю, враховуючи результати міжнародного співробітництва в зазначеній сфері. Необхідно підкреслити, що виділення та вивчення закордонних програм, які спрямовані на протидію організованій злочинності, що довели на практиці свою ефективність, являє собою величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду.

Література

1. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>
2. Турчин Т. Організована злочинність: кримінологічна характеристика, детермінація й запобігання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 4. С. 211-215.
3. Кримінологія: навч. посіб. / [О. Джужа, В. Василевич, Ю. Іванов та ін.]; за заг. ред. О. Джужі. Київ: Прецедент, 2006. 208 с.
4. Бусол О. Ю. Організована злочинність в Україні: стан і проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2 (18). С. 60-71.
5. Федосов Е. В. Узагальнена класифікація організованих злочинних угруповань. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 1. С. 93-102.
6. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-36. Ст. 131.

*Конопельський В. Я.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального права
та кримінології
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Наукове видання

Південноукраїнський правничий часопис
3'2023

Науковий журнал

Комп'ютерне верстання Кузнєцова Н. С.

Формат 60×84/8. Гарнітура «Trebuchet MS».

Папір офсетний. Цифровий друк. Обл.-вид. арк. 33,60. Ум. друк. арк. 25,58. Зам. № 1223/774
Підписано до друку 27.09.2023. Наклад 100 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.